

Asia: VN/7196/2021

Lausuntopyyntö naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskevasta HE-luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskevat kommentit ja huomiot

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen, ulkomaalaisten henkilöiden oikeuksien ja aseman edistäminen, sekä maastapoistamisen täytäntöönpanon valvominen. Valtuutettu toimii myös kansallisena ihmiskaupparaporttoijana ja naisiin kohdistuvan väkivallan raporttoijana.

Naisiin kohdistuvan väkivallan raporttoijan tehtävänä on seurata naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, kansallisen lainsäädännön ja politiikkatoimien toimivuutta sekä kansainvälisten velvoitteiden toteutumista. Valtuutettu lausuu esityksestä siltä osin, kun se koskee naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä.

Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpominen on naisia alistava sukupuolistuneen väkivallan muoto.

Esityksen mukaan naisen tai tytön sukuelimen tahallinen vahingoittaminen säädettäisiin rangaistavaksi nimenomaisena omana henkeen ja terveen kohdistuvana rikoksena, lisäämällä rikoslain 21 lukuun uusi 6 b §. Pykälän mukaan naisen tai tytön ulkoisen sukuelimen poistaminen kokonaan tai osittain tai sen muu vahingoittaminen rangaistaisiin naisen sukuelimen silpomisena. Rangaistukseksi voitaisiin tuomita vankeutta yhdestä kymmeneen vuotta. Myös yritys olisi rangaistava.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa ehdotusta. Naisen sukuelinten silpominen on yksi naisiin kohdistuvan väkivallan muoto ja esimerkki siitä, miten väkivalta ei ole ilmiönä sukupuolineutraali. Sukupuolistuneella väkivallalla tarkoitetaan, että eri väkivallan kokemuksissa, motiiveissa ja

seurauksissa on huomattavia sukupuolten välisiä eroja. Lisäksi, kuten esitysluonnoksessa nykytilan osalta todetaan, sukuelinten silpominen on yhteydessä kunniaan liittyvään väkivaltaan, jossa puolestaan korostuvat perheen, suvun ja yhteisön roolit yksilön sukupuolinormien ja yhteisten normien kontrollissa. Nuorten, erityisesti tyttöjen ja naisten, siveellisyyden ja sen säilyttämisen ajatellaan olevan perheen tai suvun yhteinen asia.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä ja tarpeellisena sitä, että esityksen lähtökohtana korostetaan naisten ihmisoikeuksia, terveyden ja hengen suojaa ja seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Rikollisen teon eli sukuelinten silpomisen vahingollisuus tulee ymmärtää haitallisen silpomisperinteen ja naisten alistamisen kontekstissa. Valtuutettu on samaa mieltä siitä, että ehdotetun sääntelyn perimmäisenä tavoitteena on estää tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen ja että silpomisen erilliskriminalisointi edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Tähän mennessä Suomessa on ajateltu, että silpominen täyttää lähtökohtaisesti pahoinpitelyn tai törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Oikeustila ei ole kuitenkaan ollut aivan yksiselitteinen siltä osin, kun kyseessä on silpomisen lievimmät muodot eli teot, joissa naisen ulkoisia sukuelimiä ei poisteta tai muokata, vaan aiheutetaan lähinnä tilapäistä vahinkoa esimerkiksi pistämällä tai nirhaamalla. Valtuutettu on samaa mieltä siitä, että koska kyseessä on naisiin kohdistuvan väkivallan erityinen muoto, se on syytä kriminalisoida nykyistä selvemmin huomioiden kaikki tekemuodot.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää hyvänä lähtökohtaa, jonka mukaan naisten ihmisoikeuksia loukkaava silpomisperinne ymmärretään kategorisesti haitallisena, eikä sellaiselle harkinnalle jää tilaa, jossa arvioitaisiin yksittäisissä tapauksissa uhrin suostumusta tai subjektiivista kokemusta kivusta tai haitasta.

Säännösehdotus merkitsee tärkeää poikkeusta sukupuolineutraaliin lainkirjoittamisen tapaan.

Suomen oikeusjärjestelmässä pyritään sukupuolineutraaliin lainsäädännön kieleen. Sukupuolineutraalin kielen ajatellaan usein takaavan, että lakia sovelletaan kaikkiin yhdenvertaisesti, ilman eroja ja syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä esityksessä esille tuotua huomiota, jonka mukaan tosiasiallinen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo voivat edellyttää joiltain osin kuitenkin erojen tunnistamista. Neutraalilta vaikuttava sääntely ei välttämättä tunnista korostunutta suojan tarvetta tilanteissa, jossa sukupuoli altistaa eri tavoin väkivallan kohteeksi joutumiselle – mahdollisesti yhteisvaikutuksessa muiden ihmisryhmää tai yksilön haavoittuvuutta lisäävien tekijöiden, kuten iän tai tiettyyn maahanmuuttajataustaiseen tai etniseen ryhmään kuulumisen kanssa. Lisäksi sinänsä neutraalilta vaikuttava kriteeri tai menettely voi olla välillistä syrjintää, jos soveltaminen johtaa jonkin ihmisryhmän tai yksilön joutumisen epäedulliseen asemaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että sääntelymuutoksessa on otettu huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehty Euroopan neuvoston

yleissopimus eli Istanbulin sopimus sekä naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi eli ns. NKV-direktiivi. Molemmat Suomea sitovat säädökset edellyttävät väkivallan torjunnalta väkivallan sukupuolistuneen luonteen tunnistamista ja valtioilta tarvittaessa sukupuolierityisiä, vain naisia koskevia toimia.

Väkivallan tehokas torjunta edellyttää rikosvastuun lisäksi ammattihenkilöiden tietoisuutta.

Kuten esityksessä todetaan, naisten ja tyttöjen sukuelinten silpominen on jo nykyisin ollut rikoslain kriminalisointien piirissä, koska tekoihin on voitu soveltaa pahoinpitelysäännöksiä. Niin muissa Pohjoismaissa kuin Suomessa tapauksia on käsitelty oikeudessa kuitenkin hyvin vähän, ja on mahdollista, että oikeuden käsittelyyn ei edelleenkään päädy moni silpomistapaus. Esityksessä todetaan toisaalta yhteiskunnallisten vaikutusten kohdalla, että lakimuutos lisäisi yleistä tietoisuutta naisten sukuelinten silpomisesta ei-hyväksyttävänä ilmiönä ilmentäen nykyistä selkeämmin naisten sukuelinten silpomisen tuomittavuuden naisiin kohdistuvan väkivallan ja alistamisen muotona.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu yhtyy näkemykseen, että rikosvastuun selkeällä sääntelyllä on positiivisia vaikutuksia ilmiön tunnistamisessa. Toisaalta yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa, että tehokas naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen edellyttää Istanbulin sopimuksen ajatuksen mukaisesti rikosvastuun (prosecution) lisäksi ennaltaehkäisyä (prevention) ja suojelua (protection). Valtuutettu pitääkin tärkeänä, että ennaltaehkäisevää silpomisen vastaista työtä tehdään määrätietoisesti ja että työ on jatkuvaa. Järjestöjen rooli yhteisötyössä on merkittävä, ja toimivasta vuorovaikutuksesta suhteessa päättäjiin ja ammattihenkilöihin on huolehdittava. Lisäksi tulee varmistaa eri alojen ammattihenkilöiden jatkuva koulutus niin ilmiön ymmärtämisen kuin asiakastyön hyvien, yhtenäisten käytäntöjen suhteen. Käytännöt eivät saisi vaihdella paikkakunnasta toiseen.

2. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevat kommentit ja huomiot

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa säännösehdotusta. Tiedossa on, että osa Suomessa asuvista tytöistä ja naisista voi kohdata silpomiseksi joutumisen uhan ulkomailla. Ottaen huomioon Euroopan unionin naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta tehdyn direktiivin säännökset, on hyvä, että alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukuelinten silpomista varten ja tytön tai naisen pakottaminen tai järjestäminen alistumaan sukuelinten silpomiseen olisi jatkossa rangaistavaa nimenomaisesti erityisinä valmistelurikoksen muotoina ehdotetun RL 21 luvun 6 c §:n mukaisesti.

3. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat kommentit ja huomiot

Muutos, jonka mukaan alaikäiseen kohdistunut silpomisrikoksen vanhentuminen aletaan laskea siitä päivästä, kun henkilöstä tulee täysi-ikäinen, parantaa uhrin oikeussuojaa ja on kannatettava.

4. Lapsensurmaa koskevat kommentit ja huomiot

-

5. Kommentit ja huomiot esitysluonnoksen johdosta muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin

-

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit ja huomiot

-

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Rantala Marjo
Yhdenvertaisuusvaltuutettu